

Slægts-Tidende

for
Trekantområdet

Udgiwet af Trekantområdets Slægtshistoriske Forening

Nr.: 1

September

Sæson 2004/05

Bestyrelse

Formand: Jesper Ratjen, Måjvænget 66, Bramdrup, 6000 Kolding.
Tlf.: 75518063. Email: j.ratjen@stofanet.dk

Næstformand og Webmaster: Kjeld Buhl, Fuglsangparken 41, 7000 Fredericia. Tlf.: 75929256. Email: rk.buhl@mail.dk

Kasserer: Tommy Hansen, Islandsvej 1, 5500 Middelfart.
Tlf.: 64414977. Mobil: 55224824.

Sekretær: Leif Horsmark, Tunøvænget 13, 5500 Middelfart.
Tlf.: 64414456. Email: Leif.Horsmark@stofanet.dk

Bibliotekar et kontor: Inger Madsen, Dronningensgade 33, 7000 Fredericia.
Tlf.: 75927304.

Moccamester: Jørgen Nissen, Nørre Voldgade 58 1.TH, 7000 Fredericia.
Tlf.: 76200450. Email: jmnissen@mail.dk

Arbejdende suppleant: Ruth Buhl, Fuglsangparken 41, 7000 Fredericia. Tlf.: 75929256. Email: rk.buhl@mail.dk.

Arbejdende suppleant: Karsten Thomsen, Egeskovvej 33, 7000 Fredericia.
Tlf.: 75934590.

Møder afholdes den 2. mandag i månederne september – april og ofte i samarbejde med Fredericia Folkeuniversitet (FU). De begynder kl. 19.15 og afholdes på LOKALHISTORISK ARKIV, Frederik III's Vej 6, Fredericia. Mødelokalet er åbent fra kl. 18.30, således at der er lejlighed til slægts snak og til at benytte foreningens bibliotek. Møderne indledes med ”medlemmernes 10 minutter”, hvor der kan fortælles om gode oplevelser, givtige kilder, læses op, gives tips o.s.v.. Udlån fra foreningens bibliotek sker i forbindelse med møderne. I forbindelse med møderne vil der altid være hjælp at hente til tydning af gotisk skrift eller ideer til at komme videre. Kaffe/te ”ad libitum: 5 kr..

Medlemskab (incl. abonnement på ”Slægts-Tidende” og ”SLÆGTEN”) pr. år: 180 kr. – par: 240 kr. GÆSTER ER VELKOMNE. Gæstebilletter à 35 kr. pr. foredrag.

Velkommen som læser af "Slægts-Tidende for Trekantsområdet"

Med foreningens 31. sæson har Bestyrelsen med medlemmernes opbakning taget hul på et nyt initiativ: Et foreningsblad.

Adskillige slægtshistoriske foreninger har i årevis udgivet et blad og flere af dem har været så venlige at sende os deres blade selv om vi kun lejlighedsvis har haft noget at bytte med. Det får vi nu.

Vi ønsker at udkomme med 20 sider 3 gange pr. sæson: September, december og marts.

Bestyrelsen er ikke blind for alle foreningsblades dilemma: At finde relevant, læseværdigt stof. Vi synes imidlertid, at vi har så meget interessant stof, som ellers bare ville være gemt og glemt: Bl.a. referater af foredragene, som sekretæren skriver ind i forenings-protokollen og de små 10-minutters indlæg. Vi satser i øvrigt på at bringe nyttige oversigter, som f.eks. dette nummers midterside: "Mål og vægt", som Herning-foreningen venligst har ladet os bringe.

Endvidere opfordres medlemmerne til at bidrage med små artikler om oplevelser og erfaringer eller komme med ideer eller ønsker om emner. Redaktionsgruppen yder gerne hjælp med udformning og renskrivning. Med bladet håber vi endvidere at kunne gøre vores medlemmer opmærksomme på nogle af de lokale kulturhistoriske foreningers arrangementer, som måtte skønnes at være af interesse for vore medlemmer.

Redaktionsgruppen:
Leif Horsmark, Jesper Ratjen, Kjeld Buhl og Karsten Thomsen.

Sæsonprogram 2004

Mandag 13.sept.04 Museumsinspektør ANNETTE HOFF, Horsens Museum
»Flugten fra land til by -Horsens på tærsklen til det gamle århundrede« (FU)
De kom fra alle landsbyer rundt om Horsens, daglejere, landsbyhåndværkere, tjenestekarle og -piger, som alle håbede på at skabe sig en ny og bedre tilværelse i købstaden. Mange år senere skrev deres børn familiernes erindringer ned, hverdagsfortællinger om det daglige slid på fabrikkerne, sulten, fattigdommen og kampen for et anstændigt liv. Disse familieerindringer og et væld af gamle fotos fra Horsens er grundstammen i foredraget.

Lørdag 25.sept.04 Edb-anvendelse i slægtsforskning
Munkensdam gymnasium, Tøndervej 100, Kolding kl. 10-16. Jens Hansen er lokal vært.

Chris Gade Oxholm Sørensen gennemgår anvendelsen af slægtsprogrammet »Brothers Keeper«. Der bliver derefter mulighed for selv at gå på nettet til diverse slægtsforskere interessante kilder under kyndig og inspirerende vejledning.

Deltagerpris: 100 kr. Gæster er velkomne! – De betaler: + 35 kr.

Tilmelding: Kjeld Buhl eller Jesper Ratjen senest onsdag den 22.sept.

Øl/vand, te/kaffe, mad/kage kan købes til latteligt lave priser. Vi skal hygge os!

Mandag 11.okt.04 stadsarkivar BIRGITTE DEDENROTH-SCHOU, Kolding
»Slægtshistorisk materiale i kommunale arkiver« (FU)
De kommunale arkiver rummer den lokale hukommelse om økonomiske- og sociale forhold siden 1842. Erhvervslivet og det kulturelle liv. Et stort billedemateriale. Vi hører om, hvordan alt dette bliver tilgængeligt for slægtsforskeren.

SLÆGTSTEMA-AFTENER FOR MEDLEMMER

For at imødekomme et ofte udtalt ønske inviterer foreningen interesserede medlemmer til 5 aftenmøder, hvor vi læser dokumenter med gotisk skrift af forskellige sværhedsgrader og snakker slægtsforskning.

Det er tanken, at vi tager udgangspunkt i en eller flere nye kildegrupper pr. gang. Derefter indhold og anvendelse gennemgås, læses og diskuteres.

Vi har hos Clausager reserveret tid og plads på arkivet følgende 5 tirsdage:

26. oktober – 2. november – 9. november – 16. november og 23. november.

Møderne begynder kl. 19 – Alle medlemmer er velkomne – det koster 10 kr. pr. gang (incl. Kaffe/te og fotokopier) – forhåndstilmelding er ikke nødvendig. Vi lægger ud med kirkebøger og vælger så nye kildegrupper fra gang til gang.

Mandag 8.nov.04 genealog ANTON BLAABJERG, Viborg
»Professionel slægtsforskning og udformning af biografier« (FU). Erfaren slægtsforsker forslag til, hvordan stammødre og forfædres levnedsløb beskrives i kortere/længere for-

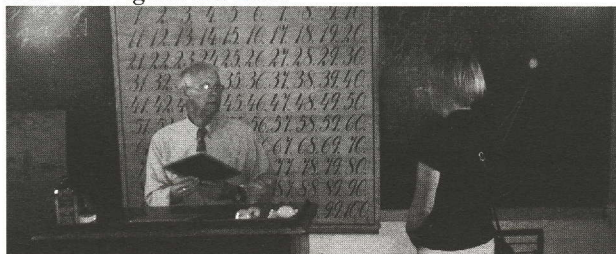
Mandag 13.dec.04 genealog, fuldmægtig ERIK KANN, Statens Øjenklinik, København: "Om at søge slægter udenlands" (FU). Vi kender det kun alt for godt: Folketællingens lakoniske meddelelse: "Født i Holsten", "Kommer fra Sverige". Hvad gør man så? Foredraget forsøger at give en række anvisninger på, hvordan man med udgangspunkt i de danske kilder kan finde tilbage til anernes udenlandske oprindelse.

SENSOMMERUDFLUGT

Traditionen tro starter vi den nye sæson med vores sensommerudflugt, turen i år bød på en oplevelse i "Give - Egnens Museum. Det var den største tilslutning til vores udflugter, der har været, 27 voksne og 2 børn. Vi havde købt en "pakkeløsning" hos museet, vi skulle være der kl.1400 og fik så en guidet rundvisning, en tur i skolestuen og kaffe.

Denne var en sand oplevelse, Karen Marie Ravn var en utrolig god fortæller og både børn og voksne fik en god oplevelse. Efter rundvisningen, havde museet lavet en lille overraskelse til os. Vi blev vist ind i gårdens gamle køkken. Det gamle brændefyrede komfur var tændt og en dame var i fuld gang med at bage vafler på komfuret, sæt jer bare ned, lød det, tag lidt saftvand eller en kop kaffe og smag på vaflerne, Lærer Mikkelsen er gået til kaffe og det kan jo godt tage sin tid, men ringer klokken, så er det om at komme ud og stå på række, han ynder ikke at vente. Det var herlige vafler og dejligt lige at sidde lidt ned efter turen rundt på gården.

Men det varede kun kort, så ringede klokken og folk fik travlt med at komme ud på rækken, pigerne i den ene række drengene i den anden, og kunne man ikke finde ud af det, så fik man besked. Det kan ellers nok være vi kom i skole og fik læst teksten, havde vi glemt hvilken autoritet en lærer havde da vi selv gik i skole, så fik vi tingene opfrisket igen. "Det er en meget nem skole at gå i. Man gør, hvad læreren siger; - og intet andet", lød beskeden og læreren kvalte straks og skarpt enhver afvigelse fra dette

Så ventede kaffen, kringlen og lagkagen, "tag et stykke til, der er mere hvor det kommer fra" og det smagte bare så godt, så det skulle ikke siges to gange. Stor ros og lige så stor en tak til museet og de ansatte, der havde gjort denne udflugt til noget vi ikke glemmer lige med det samme, en tur dertil kan anbefales.

Seneste medlemsmøder

Medlemsmøde mandag den 19. april 2004.

Dr.phil. Birgit Løgstrup, Gistrup, var denne sæsons sidste foredragsholder. Med sit foredrag "Godsarkiver set med Slægtsforskerøjne", fik de 36 tilstedeværende, nogle gode ideer og grunde til, at kikke i disse arkivalier. Gennem studier af fæstebreve, jordebøger og skatteregnskaber, til dels også de på den tid værende lægdsruller, finder man givtige oplysninger. Nogle af dem der ind imellem kan være svære at finde, hvad hedder Peder Hansens hustru?, ja det er et af de spørgsmål man får afklaret i et fæstebrev, for der er hun nævnt, med hvem hun er datter af og hvor hun er født, spændende sager. Mange godsarkiver er nu overført til micro kort, så det er slet ikke svært at få begyndt på.

Generalforsamling mandag den 8. marts 2004.

På foreningens årlige generalforsamling, var det sekretæren der i medlemmernes 10 min., fortalte om egne oplevelser med slægtsforskning og glæden ved, at være medlem af en forening, hvor medlemmerne kom hinanden ved og hjælpsomheden stor. Alle får brug for at besøge et landsarkiv. Derfor har jeg (sekretæren) lavet lister, som man kan skrive sig på, med henblik på samkørsel til et landsarkiv. En sidegevinst ved dette er, at man får mulighed for, at lære hinanden bedre at kende og opbygger et netværk.

Jens Hansen, aftenens ordstyrer, konstaterede, at generalforsamlingen blev afholdt ifølge vedtægterne.

Formanden berettede om den forgangne sæson, takkede vore medlemmer for den opbakning foreningen har fået, samt de der er med til, at gøre en indsats for foreningens trivsel. Han kunne konstatere, at trods det, at medlemmer fra Vejle havde meldt sig ud, havde vi en tilgang på 17 nye, så vi totalt får en forøgelse med tre, til 99 medlemmer.

Kassereren havde også godt nyt, selv om kassen måtte dække et par underskud ved arrangementer i sæsonen, viste den en pæn balance, budgettet var derimod vanskeligere på det nuværende stade, det afhænger meget af foreningens nye tiltag, et medlemsblad.

Foreningens tidligere næstformand, Elsebet Ib, er grundet sygdom, trådt ud af bestyrelsen, i stedet blev valgt Kjeld Buhl. Til at overtage hans plads som suppleant, blev Karsten Thomsen valgt. De øvrige på valg værende medlemmer, blev alle enstemmigt genvalgt.

Generalforsamlingen bar præg af stort engagement fra de fremmødte, spørgelysten stor, forslagene mange og der var gode meningsudvekslinger. Jørgen havde fundet den afsluttende film, en beretning om Danmark i tiden 1945 - 1970.

Medlemsmøde mandag den 9. februar 2004.

Igen en begivenhedsrig aften i foreningen. Frank Federspil - Trautvetter havde medlemmernes 10 min. i sin hule hånd. På rigtig slægtsforskervis beviste han, at den slægt han er ud af, stammer fra en gammel Saksisk adelsslægt. Gennem ihærdig slægtsforskning, bl.a. i Hamburg, har han fundet sin tip 5 oldefar, der har familiebånd til den gamle, senere verdensmand Freiherr Karl Friederich Hieronymus von Münchhausen. Ham med alle skrønerne.

Museumsinspektør Trine Elkjær, Den gamle By i Århus, holdt sit foredrag "På borgerens mark". Foredraget var bygget op om den måde, hvorpå købstæderne i Danmark, med deres privilegier i forhold til handel og håndværk samt landbrug var indrettet. På flere områder havde hun lavet et grundlag for sammenligning mellem byerne Århus, Vejle, Kolding og Fredericia, så det var muligt at se, hvad der var dyrket hvor og hvor meget. Ligeledes en sammenligning af det husdyrhold der var i de forskellige byer, befolkningstallet taget i betragtning. Der har jo været gårde i byerne helt op i 1960, med dertil hørende husdyr, heste, køer, grise, høns og duer, Clausager kunne påpege, at i ca. 1959 forsvandt den sidste ko fra en stald i Fredericia. Det var ikke bønder der drev gårdene, det var købmænd og andre borgere, f.eks. apotekeren, der ejede gårdene og så havde en avlskarl til det "grove" arbejde. Der var ingen opgivne kilder, materialet havde Trine Elkjær gravet frem af gemmer der ikke har nogen registratur, et arbejde der må kræve sin "mand". Et godt foredrag med mange spørgeglade gæster.

KURSUS

FOF i Fredericia gennemfører to kurser for slægtshistoriker her i efteråret. Et generelt grundkursus over 8 onsdag aftner, samt et PC baseret kursus over 5 tirsdag eftermiddage.

Tilmelding til kurserne: FOF, Danmarksgade 11, tlf. 7592 3922

Oplysning om kursernes indhold kan fås ved John Rasmussen, tlf. 7556 2679

Slægtsforskning incl. IT (Slægtsforskning med og uden PC)

Hvordan man arbejder med sin forskning i slægtens historie (egen slægt). – Hvor og hvordan finder man de rigtige oplysninger, og hvad gør man ved det indsamlede? - Tydning af gotisk håndskrift! - Kurset indeholder også hvordan man anvender computer og Internet som et redskab i slægtsforskningen. – Studieture til Landsarkivet arrangeres. - Både for nybegyndere og de mere erfarne. - Nærmere oplysninger hos underviseren Folmer Riis 62 26 17 26 www.folmer-riis.dk/fredericia -

Undervisningen følger ikke lige/ulige uger! – ingen konflikt med foreningens mandags-arrangementer - 11 x 4 lektioner 1.232 kr. (pens. 999 kr.) –

Mandag (ca. hver anden) kl. 18.30-21.50 -

Egumvejens Skole, Fredericia (LOF) - Første gang mandag den

20. september.

MIDDELFART OG OMEGNS LOKALHISTORISKE FORENING har følgende efterårsprogram som interesserede kan deltage i.

26. sept. kl.13.30: Kør-selv tur til Harritslevgård ved Bogense med kaffe i slottets café.

18. okt. kl. 19.30: Foredrag v. Hans Dal, Erritsø, om 27 års udgravninger i Tybrind Vig og Gamborg Fjord. Sognegården.

15. nov. Kl.19.30: Foredrag m. lysbilleder v. Else Mortensen, Svendborg, om dronningens gobeliner. Sognegården.

13. dec. Kl. 19.30: Julearrangement med alt hvad dertil hører. Sang og musik, kaffe og kage og julehygge. Sognegården.

Entré for ikke-medlemmer pr. foredragsaften 20,- kr.

EFTERLYSNINGER

Jeg ønsker at købe følgende bøger:

Starup Sogn i Brusk Herred. Gjesten Sogns Historie. Eltang, N. Bjært og S.

Vilstrup Sogne. Fra Røj og Ravnbolt. Sønder Bjært Sogn.

Historiske Streftog i Kolding og Omegn. Almind Sogn i Brusk Herred.

Jeg vil gerne bytte/sælge Verst Sogns Historie.

Ruth Buhl, Fuglsangparken 41, 7000 Fredericia, Telefon: 75929256

Nyttige adresser

Lokale arkiver

Lokalhistorisk Arkiv Fredericia og Omegn
(e-mail: arkiv@fredericiakom.dk)
Frederik B's Vej 6, Postboks 141
7000 Fredericia. Tlf.: 72 106970
Åbningstider: Tir-Ons, 10-14, Tor 10-18 (samt efter aftale).
Lukket i juli måned.

Kolding Stadsarkiv (e-mail: arkiv@kolding.dk)
Koldinghus Staldgård, Postboks 21
6000 Kolding. Tlf.: 79301030
Åbningstider: Man-Ons, 12-16,
Tor 12-18.

Vejle Byhistoriske Arkiv & Stadsarkiv
(e-mail: yba@vejle.dk)
Enghavevej 2
7100 Vejle. Tlf.: 75 83 47 44
Åbningstider: Tir-Tor, 10-16. Fra 1/9-31/3
tillige Tir 16-19.

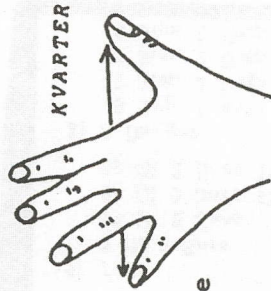
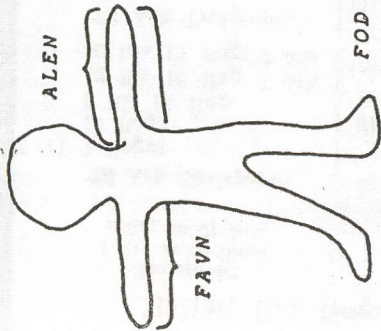
Middelfart Byarkiv (e-mail: info@middelfart-museum.dk)
Algade 18
5500 Middelfart. Tlf.: 64 4153 39
Åbningstider: Tir 18.30-20.30, Tor 13-16, Fre 10-12.

Kauslunde-Gamborg Lokalhistoriske Arkiv
(e-mail: estern@stofanet.dk)
Assensvej 179, Hyllehøj
5500 Middelfart. Tlf.: 64 41 25 14
Åbningstider: Tir 19-21.30 eller efter aftale.

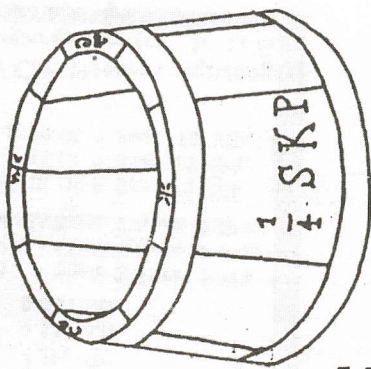
Børkop Lokalhistoriske Arkiv (e-mail: arkiv.borkop@mail.dk)
Ågade 6
7080 Børkop. Tlf.: 75 86 60 27
Åbningstider: Tir 14-17 samt efter aftale.

Lunderskov Kommunes Lokalhistoriske Arkiv
Vestergade 1
6640 Lunderskov. Tlf.: 75585054
Åbningstider: Tor 14-17 eller efter aftale. Lukket juli samt jul-nytår.

Sægt or Maal.

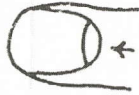

- 1 favn = fingerspids til finger-
spids med udstrakte arme
- 1 alen = længden af en arm
- 1 fod = længden af en fod
- 1 kvarter = afstanden mellem de udspilede
tommel- og lillefingre
- 1 håndsbredde = håndens bredde over knoerne
- 1 tomme = bredden af tommelfingeren
- 1 fingerbredde = bredden af de mellemste fingre
- 1 strå = 1 linje = et halmstrå tykkelse eller
bredden af "månen" på tommelfingernegl
- 1 skrupel = tykkelsen af en negl

- 1 mil = 4 fjerdingvej = 4.000 favne
- = 12.000 alen = 7,53 km
- 1 fjerdingvej = 1.000 favne = 1,88 km
- 1 favn = 3 alen = 1,88 m
- 1 alen = 4 kvarter = 62,75 cm
- 1 fod = 12 tommer = 31,37 cm
- 1 kvarter = 6 tommer = 15,69 cm
- 1 tomme = 12 linjer = 2,61 cm
- 1 strå = 1 linje = 2,18 mm
- 1 skrupel = 0,18 mm
- 1 tønde land = 8 skpr.land = 14.000 alen² = 5516 kvm
- 1 skæppe land = 4 fjerdingkar land = 690 kvm
- 1 fjerdingkar land = 3 album land = 173 kvm
- 1 album land = 4 penning = 58 kvm

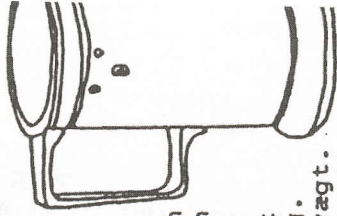
1 potte	= 1/32 kubikfod	= 0,96 liter (efter 1861: 1 liter)
1 potte	= 4 pægle, 2 potter	= 1 kande
1 tønde	= 4 fjerdinger	= 8 skapper
1 skæppe	= 4 fjerdingkar	= 8 ottinger
1 tjæretønde	= 3 3/4 kubikfod	= 120 potter
1 øltønde	= 4 1/4 kubikfod	= 136 potter
1 korn-tønde	= 4 1/2 kubikfod	= 144 potter
1 salttønde	= 5 1/2 kubikfod	= 176 potter

"MÅNEN"

Flydende varer: øl, mjød, brændevin, eddike mm. samt saltede og fede varer: fisk, kød, flask, smør, talg, tran og sæbe = øltøndemål. Men saltede sild dog = 1 sildetønne = 1 tjæretønne. Frugt, honning, kalk og trækul = kornmål. Bark og stenkul som salt. Alt i strøget mål, undtagen bark, nødder, æbler, stenkul og trækul, der målttes med topmål.

1 smørtønne	= 136 potter	= 224 skålpund	= 111 kg
1 drittel smør	= 100 pund, fra 1900:	= 1 cwt.	= 50,8 kg
1 anker	= 38 potter	1/2 anker	= 1 bimpel
1 pund(skålpund)=	1/62 kubikfod	= 496 gram	= fra 1900: 500 g
1 skippund	= 20 lispund	= 320 pund	= 160 kg
1 centner	= 7 lispund	= 112 pund	= 56 kg
1 lispund	= 16 pund	= 6 kg	= 8 kg
1 bismerpund	= 12 pund	= 496 gram	= 6 kg
1 skålpund	= 2 mark	= 31 gram	= 496 gram
1 unse	= 2 lod	= 15,6 gram	= 31 gram
1 lod	= 4 kvint	= 3,94 gram	= 15,6 gram
1 kvint	= 4 ort	= 1 gram	= 3,94 gram
1 ort			= 1 gram

Fra 1861 udgik 1 lod, og 1 pund deltes i 100 kvint á 10 ort, så at 1 kvint var = 5 gram, 1 ort = 0,5 gram. Samtidig 1 centner = 50 kg. Korn målttes i tønner, først fra 1791 lovligt at sælge korn efter vægt. Mål: 1 tønne = 10 lispund = 160 pund, men forskelligt fra kornsort til kornsort og egn til egn. Metersystemet: 1 tønne korn = 200 pund = 100 kg.

Nyttige adresser

Statens arkiver

Rigsarkivet (e-mail: mailbox@ra.sa.dk)

Rigsdagsgården 9

1218 Kbh. K. Tlf.: 33923310

Åbningstider: Man-Lør, 9-16.

Lørdagslukket 2. maj - 31. aug.

Ingen ekspedition om lørdagen samt 1. mandag i hvert kvartal.

Landsarkivet for Sjælland, Lolland-Falster og Bornholm

(e-mail: mailbox@lak.sa.dk)

Jagtvej 10, Box 661

2200 Kbh. N. Tlf.: 35 24 82 00

Åbningstider: Tir-Lør, 9-16. Ekspedition lukket 11.30-12.30.

Lørdagslukket 2. maj - 31. aug.

Landsarkivet for Fyn (e-mail: mailbox@lao.sa.dk)

Jembanegade 36A

5000 Odense C. Tlf.: 6612 58 85

Åbningstider: Tir-Lør, 9-16

Lørdagslukket 2. maj - 31. aug.

Landsarkivet for Sønderjylland (e-mail: mailbox@laa.sa.dk)

Haderslevvej 45

6200 Aabenraa. Tlf.: 74 62 58 58

Åbningstider: Tir-Lør, 9-16.

Lørdagslukket 2. maj - 31. aug.

Landsarkivet for Nørrejylland (e-mail: mailbox@lav.sa.dk)

Ll. Set. Hans Gade 5

8800 Viborg. Tlf.: 86601006

Åbningstider: Tir-Lør, 9-16. Ekspeditionen lukket 11.30-12.30.

Lørdagslukket 2. maj - 31. aug.

Erhvervsarkivet (e-mail: mailbox@ea.sa.dk)

Vester Alle 12

8000 Århus. Tlf.: 86 12 85 33

Åbningstider: Man-Fre, 9-16

Lørdagslukket hele året.

HVOR BLIVER DE AF – SLÆGTENS PAPIRER?

Bortset fra fødsels-/dåbsattesten og den evt. vielsesattest, er der ikke noget de efterladte har brug for at vise bedemanden, så væk med resten!

Så blufærdigt / praktisk ser vist mange stadig på deres gamle attester og breve. "Det kommer ikke andre ved." Slægtsforskere, som der heldigvis bliver flere og flere af, ser anderledes på det.

Apropos: I guiden fra Landsarkivet for Fyn står vedr. "Svendborg amt 1660-": "*I 1856 blev de ældste dele af Svendborg amts arkiv af den daværende amtmand solgt til Drewsens papirfabrik, hvorved størstedelen af det ældre arkiv gik tabt*". - Så er det, at moster Anna brænder sine breve, en af de mindre synder, men måske lige så ærgerligt for familie-slægtsforskeren).

En historie med happy ending: I dette forår blev et bundt familiepapirer lykkeligt reddet på sin påbegyndte vej til forbrændingen. En årvågen medarbejder på en losseplads i Brovst fik fært af noget interessant: Et bundt beskrevne papirer, som viste sig at være familiepapirer med proviens i Skærbæk ved Fredericia, kom takket være et par tænksomme mennesker vores næstformand Kjeld Buhl i hænde. Derfor kunne vi i marts indvie arkivets nyerhvervede udstillingsmontre med udstillingen: »Et bundt familiepapirer«, omfattende: 2 skudsmålhbøger for mor og datter fra henholdsvis 1863 og 1893. 2 aftægtskontrakter forældre/søn (1882); svigermor/datter-svigerson (1904). 1 panteobligation (1866) og 1 gældsbevis (1906)

Papirerne vedrører den nedenfor nævnte personkreds, som er knyttet til ejendommen Matr. 16 b i Skærbæk by, Taulov sogn.

En Skærbæk-familie

Niels Jepsen

Boelsmand i Skærbæk

~Ellen Pedersdatter

søn

Jeppe Chr. Nielsen

Husmand og fisker, Skærbæk

Niels Bendixen Krag

Husmand på Skærbæk Mark

~Sidsel Pedersdatter

datter

~Else Maria Nielsen Krag

f. 21.dec. 1848 i Skærbæk

datter

Eline Nielsine Nielsen

f. 22. juni 1879 i Skærbæk

~ Bertel Nielsen Dahl

Skipper, Skærbæk

(Hvordan man finder frem til beliggenheden af en ejendom (eksempelvis den omtalte), bliver gennemgået i et følgende nummer af

»Slægts-Tidende«)

Skudsmålsbøger

"Ethvert Tyende bør være forsynet med en Skudsmaalsbog". Sådan indledes § 1 i det "Uddrag af Lovbestemmelserne om Skudsmålsbøger", som er trykt foran i Else Marie Nielsens skudsmålsbog fra 1863.

Skudsmålsbøger blev indført ved forordning af 5.sept. 1832 som afløser for de hidtil brugte flyttebeviser på stemplet papir, som nemmere kunne forfalskes. Enhver husbond havde ret til ved fæstets indgåelse at anføre tidspunktet og løn (§ 4) og pligt til ved fæstets ophør at anføre ansættelsesperioden. Det stod ham frit for at tilføje et vidnesbyrd. Hvis han anførte et ufordelagtigt vidnesbyrd skulle han under erstatningspligt kunne give en "antagelig Formodning for, at han har tilstrækkelig Grund dertil." (§ 5).

Nok så vigtigt er, at tyendeloven af 1854 påbød, at hvis man ankom til København eller anden købstad for at tage tjeneste som tyende eller til et pastorat, hvor man ikke hidtil havde opholdt sig, havde man pligt til, inden 24 timer at anmelde sig hos byens politiovrighed eller på landet hos sognepræsten inden 4 dage. Der påhvilede husbond en tilsvarende anmeldepligt. Alt ligeledes inden afrejsen. (§ 6). Herved fik politiovrigheden i købstaden stof til deres "tyende-protokoller" og sognepræsterne til kirkebøgernes "til- og afgangslister", som ophævedes 1875, hvorefter sognefogederne overtog registreringen i "tyende- og meldingsprotokoller".

Det er ved konfirmationen, at det unge menneske "træder ind i de voksnes rækker" dvs. til dels skal være selvforsørgende. Skolen forlades og man træder i tjeneste- eller læreforhold hos andre. Derfor må man straks efter konfirmationen begive sig til sognepræsten (i byen: politiovrigheden) med sin nyanskaffede skudsmålsbog for at lade ham med pastoratets (politiembedets) segl forankre den "lidse" (snor), som er dragen gennem bogen og i den indskrive dåbsattestens oplysninger.

Den ældste af vores skudsmålsbøger er udstedt den 30. april 1863, godt 14 dage efter Else Maria Nielsens konfirmation i Taulov kirke. Fra 1.maj 1863 kom hun ud at tjene i Børup. Det var inden for sognets grænse og få kilometer fra hendes hjem. I første omgang 2 år hos Chr. H. Sørensen og næste gang, 9 år senere i 3 år hos samme husbond indtil hun den 1.maj 1875 skiftede til 3 år hos Lorens Jensen; - også i Børup. Så blev hun gift, og godt et år senere fødtes datteren Eline Nielsine Nielsen.

Else Marias datter Eline fik sin skudsmålsbog udstedt den 5.okt. 1893, - 4 Dage efter sin konfirmation; måske alene fordi "det gjorde man", for der er aldrig indført noget tjenesteforhold i den. Om hun blev hjemme hos forældrene eller påbegyndte en uddannelse ved vi ikke, for vi har ikke efterforsket det. Skudsmålsbøger blev afskaffet med Medhjælperloven 1921.

Studsmaalsbog.

Mr. Maria Nielsen
af Roesbeck Mads & Laurits Rye
(Elthjorne, Lille Strand)

Pris: 12 Skilling indbunden.

F. C. P.

Laurits Rye og hans hustru, d. 22 April 1863.
Riversgade,
Kjøbenhavn.

Forlagt af N. B. Seldensfeldt,
Lith. hos S. D. Dviét & Comp.
1862.

Eft. Maria Nielsen for Gjæve
indly. per Laurits Rye d. 15de Mai
1863 og i den nævnte bog af d. 17de
quædret forvarede tillykke
Boringsvej d. 1. d. 1863
Laurits Rye

Mrs. Maria Nielsen
Lith. mig per d. 17
Mai 1872 indly. for
1875

Laurits Rye
Laurits Rye

Bundtet af familiepapirer omfattede også et par

Aftægtskontrakter

Aftægtskontrakter er retsgyldige dokumenter, som skal forsynes med stempelmærker og tinglysningspåtegning. Kontrakten indføres i sin helhed i retskredsens "Skøde- og panteprotokol".

Aftægtskontrakter er bl.a. interessante ved, at de giver oplysning om mængde og art af de daglige fornødenheder på det pågældende tidspunkt og på den pågældende egn.

De her omhandlede originale aftægtskontrakter, hvor Else Maria Nielsen sammen med sin mand Jeppe Chr. Nielsen i 1882 er aftægtsyder for sine forældre og i 1904 er aftægtsnyder hos sin datter og svigersøn på den samme ejendom i Skærbæk by, er ekstra interessante fordi de ved en sammenligning kan vise ændringer i tidens krav:

Huskesseddel til en

Aftægtskontrakt 1882

§ 1

Forsvarlig og tilstrækkelig underholdning:

Bolig, føde, klæder, varme, lys, vask rengøring, pleje, opvartning, lægehjælp og medicin. Samt 10 kr. årlig i håndpenge.

§ 2

Dersom aftægtsfolkene ikke længere

Have lyst at leve med mig og familie:

Til beboelse:

- 2-fags stue i stuehuset med jern-kogekakkelovn til 50 kr.
- Adgang til køkken med ildsted og brønd
- Fri adgang i gårdsrum og stedets jord
- Aflåseligt brænderum
- Plads til korn på stuehusets loft
- Rum til kartofler
- 50 kvadratalen jord i haven, som ejeren gøder og graver hvert år.
- fornødent bohave og køkkentøj
- sengested med 3 gode dyner, hoveddyne, 2 hovedpuder og 3 par lagener.

Aftægtskontrakt 1904

§ 1

Forsvarlig og tilstrækkelig underholdning:

Bolig, føde, klæder, varme, lys, vask og rengøring, pleje, opvartning, lægehjælp og medicin. Samt 10 kr. årlig i håndpenge.

Til beboelse skal hun have:

- 2-fags stue i stuehuset med jern-kogekakkelovn til 50 kr.
- Adgang til køkken med ildsted og brønd
- Fri adgang i gårdsrum og stedets jord
- Aflåseligt brænderum
- 50 kvadratalen jord i haven, som ejeren gøder og graver hvert år.
- fornødent bohave og køkkentøj
- sengested med 3 gode dyner, hoveddyne, 2 hovedpuder og 3 par lagener.

Til underholdning:

Årlig: (Halvdelen hver 1. maj og 1. nov)

-2 tdr. 4 skp. rug

-3 skp. byggegryn

-3 skp. boghvede

-3 skp. malt, 2 pund humle

-6 skp. byg

(i optagningstiden):

-2 tdr. kartofler

(hvert års 1. nov.):

-24 pd. fersk midtflæsk

-24 pd. fersk skinke

-8 pd. medisterpølser

-32 pd. fersk fårekød

1 skp. salt

(hver 2. uge)

1 pd. godt friskkærnet smør

(daglig 1. maj – 1. nov.):

1 pot nymalket mælk

(daglig 1. nov. – 1. maj):

½ pot nymalket mælk

Årlig: (Halvdelen hver 1. maj og 1. nov.):

-8 pd. god ost

-pd. kaffe

-3 pd. cikorie

-3 pd. brunt sukker

Samtlige genstande i gode, forsvarlige varer. Aftægtsyderen skal besørge kornet formalet, brødet bagt og øllet brygget, når aftægtsfolkene forlange det.

Ildebrændsel leveres hvert år i juli måned 6000 stk. tørv af den i egnen sædvanlige størrelse som indsættes i brænderummet.

Til belysning årlig om efteråret og vinteren efterhånden, som det forlanges:

-2 pd. lys, 6 potter stenolie

Til klæder årlig:

-2 pd. uld

-6 alen hørlærred

Ønsker aftægtsnyderen selv at føre husholdning, skal foruden aftægtssvarelse brændsel, pleje, opvartning, vask, medicin og lægehjælp, kvartalsvis ydes 160 kr.

Inden 24. juni: 1 favn godt, forsvarligt: bølgebrænde, som savet og kløvet er indsat i brænderummet.

-6 alen blårlærred

(hvert andet år):

-3 alen stampet vadmel

(hvert tredje år:

-10 alen hvergarn

Ønsker aftægtsfolkene ophold andetsteds:

Aftægtsydelserne skal leveres op til $\frac{1}{2}$ mil i lige linie fra det pantsatte sted.

Bolig- og pleje vederlægges med 20 kr., og smør- og mælkeleverancen med 25 kr.

Ønsker aftægtskonen ophold andetsteds:

Foruden ovennævnte kvartalsvise sum af 160 kr. endvidere kvartalsvis 40 kr. til husleje.

Ved dødsfald bekostes en hæderlig begravelse efter egnens skik.

Ved dødsfald bekostes en begravelse efter egnens skik og brug.

Værdien af de årlige ydelser ansættes til 180 kr.–for 5 år: 900 kr.

Begravelsesomkostninger til 100 kr.

Værdien af de årlige ydelser ansættes til 180 kr.–for 5 år: 900 kr.

Begravelsesomkostninger til 100 kr.

Tilsammen: 1000 kr.

1904-kontrakten er tydeligvis opstillet med 1882-kontrakten som forlæg.

Aftægtsstuen og sengestedets beholdning af dyner og puder er uforandret, men den lange liste med opregning af diverse naturalieydelser er erstattet af et pengebeløb. 1882-kontraktens ydelse af lys og stenolie (dvs. petroleum) samt uld og klæde må ligeledes indgå i pengebeløbet. De 6000 stk. tørv er afløst af 1 favn bøgebrænde. I 1904 skulle den bortfaldne naturalieydelse så heller ikke mere fragtes til en evt. aftægtsbolig andetsteds. Jo-jo! Der er sket fremskridt. Alt i alt fastsattes pengeværdien af ydelserne både i 1882 og 1904 dog til samme beløb: 900 kr. Begravelsesomkostningerne var også de samme: 100 kr. Inflation var åbenbart ukendt?

Når jern-kogekakkelovnen til 50 kr. nævnes begge gange tyder det på, at den ikke har været anskaffet. Aftægtsfolkene har ikke haft brug for den, så de mange naturalier har heller ikke været leveret. Aftægtsnyderen var på kost hos aftægtsyderen. Det var kun, hvis der opstod uenighed eller ejendommen blev solgt, at kontraktens ordlyd blev aktuel. Man stræbte efter forsørgelse, ikke selvstændighed.

Hvor blev de af – Slægtens papirer?

I dette tilfælde blev de reddet fra flammerne og er nu bevaret så godt som tænkes kan og til rådighed for alle interesserede på Fredericia Lokalhistoriske Arkiv under arkivnummer ”2004/88”.

209
62

882
Bull
Liseke med en

60.

994
1904

3/2 Aftægtskontrakt

Da min søster Niels Jepsen idag har givet mig Skjæld
paa hans Ejendom i Skotbæk, Taulov Sogn, er jeg bleven forpligt
at svore ham og hans Hustru, Ellen Pedersdatter, for deres
Livstid følgende Aftagt.

1000
1904

3/2

Er
Sh. Nielsen

Sh. Nielsen
Aftægtskontrakt

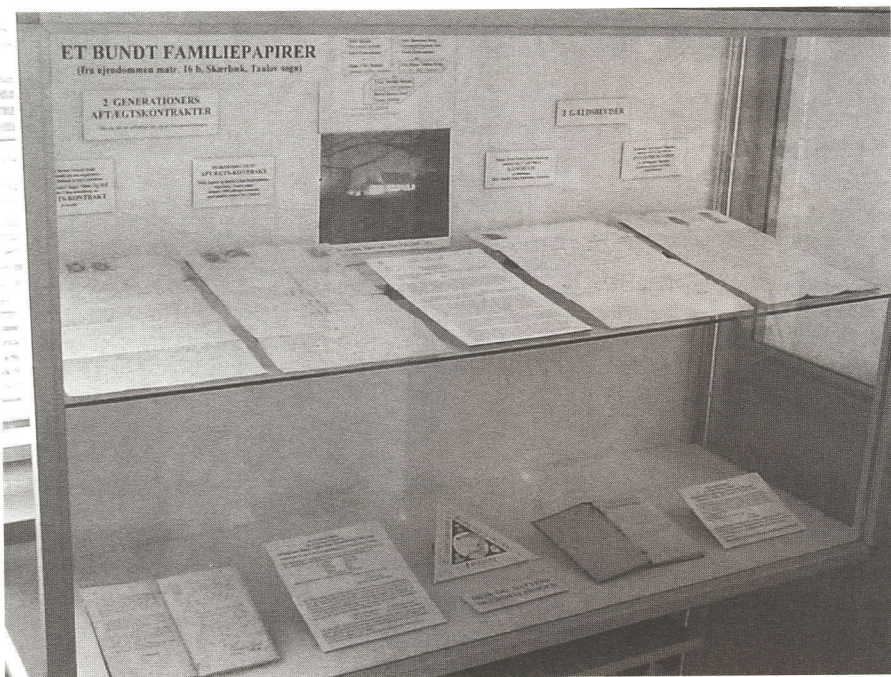
970
1913

17/12

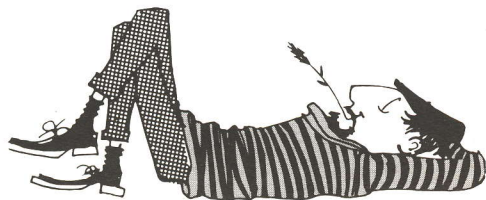
Aftægtskontrakt.

Da min Svigermoder, Else Marie Nielsen
Krogsh, under Dags dato har givet mig
Børstel Nielsen Dahl Skjæld paa hendes
Ejendom i Skotbæk, Taulov Sogn, under
Blat No 16^e og 41. med Høstloven i Skp. "Se i alle
Gammeltekst 184 78 for, som forpligter jeg mig
til for hendes Livstid at svore hende følgende
Aftagt. 1.

Indledninger til de 2 aftægtskontrakter, der er omtalt her.

Udstilling på Lokalhistorisk arkiv i Fredericia.

MV-TRYK a/s

Værkstedvej 28 · Postbox 68 · 5500 Middelfart
Tlf. 64 41 15 62 · Fax 64 41 17 29

Info@mvtryk.dk